

ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто питання використання управлінського обліку на сучасному підприємстві. Досліджено основні функції управлінського обліку, зроблено акцент на функцію планування і координування розвитку підприємства.

В статье рассмотрены вопросы использования управленческого учёта на современном предприятии. Исследованы основные функции управленческого учёта, акцентировано внимание на функции планирования и координирования развития предприятия.

Improvement approach to managerial accounting in production activity, i.e. improvement of advisory activity and expenditure control system, improvement of expenditure management system and approach to managerial decision-making were determined.

Ключові слова: управлінський облік, оперативний контроль, планування, прогнозування, виробнича програма.

Ускладнення господарювання в умовах ринкового середовища вимагає від українських підприємств нових методів управління з метою забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Основними причинами ускладнення є посилення тенденцій розвитку бізнесу в напрямку використання стратегії підприємництва (пошуку нових технологій, задоволення нових потреб покупців, інноваційний тип мислення), посилення конкуренції, вплив державного регулювання, технологічні зрушення. Вказані причини вимагають перегляду форм і методів управління, адаптації до постійно змінюваних умов виробництва та збуту.

Проблеми обліку, аналізу та контролю витрат знайшли висвітлення у працях вітчизняних вчених: М.Т.Білухи, О.С.Бородкіна, Ф.Ф.Бутинця, Б.І.Валуєва, А.М.Герасимовича, С.Ф.Голова, З.В.Гуцайлюка, В.П.Завгороднього, а також зарубіжних вчених: П.С.Безруких, М.А.Вахрушиної, К.Друрі, В.Б.Івашкевича, Т.П.Карпової, В.Ф.Палія, С.О.Стукова, В.І.Ткача, Ч. Хорнгера, А.Д.Шеремета, А.Яругової.

Водночас наукові дослідження організаційно-методичних механізмів удосконалення процесів управління витратами підприємства не знайшли необхідного наукового висвітлення.

Умовою діяльності підприємств є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво. Внаслідок чого зростає конкурентоспроможність продукції та економічний розвиток підприємств. Тому при управлінні підприємством важливе значення має управління витратами, а саме оперативно отримана інформація про витрати, що дозволяє втручатись у виробничий процес і оптимізувати його.

Сучасний управлінський облік, використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію, забезпечує потреби виробництва і маркетингу, управління

дослідженнями та інших функцій бізнесу. За даними обліку здійснюється аналіз діяльності з урахуванням поточних і довгострокових цілей, розробляються методи отримання, збору інформації про вирішальні фактори успіху: якість, інновація, час тощо. "...в умовах ринкових відносин дані управлінського обліку необхідні керівникам підприємств під час здійснення планування, контролю, оцінки операцій виробничої діяльності і прийняття управлінських рішень" [4].

Визначенню сутності управлінського обліку сприяє розгляд сукупності ознак, що характеризують його як цілісну інформаційно-контрольну систему підприємства: безперервність, цілеспрямованість, повнота інформаційного забезпечення, практичне відображення використання об'єктивних економічних законів суспільства, вплив на об'єкти управління у разі зміни зовнішніх і внутрішніх умов господарювання.

Професор Ф.Ф.Бутинець, Т.В.Давидюк, Н.М.Малюга, Л.В.Чижевська формулюють такі функції управлінського обліку:

1. Інформаційна – забезпечення керівників всіх рівнів управління інформацією, для поточного планування, контролю і прийняття оперативних управлінських рішень.

2. Комунікаційна – формування інформації, яка є засобом внутрішнього комунікаційного зв'язку між рівнями управління і різними структурними підрозділами одного рівня.

3. Контрольна – оперативний контроль і оцінка результатів діяльності внутрішніх підрозділів і підприємства в цілому в досягненні мети.

4. Прогнозна – планування і координування розвитку підприємства в майбутньому на підставі аналізу й оцінки фактичних результатів діяльності.

5. Аналітична – вивчення системи управління з метою її удосконалення. На даному етапі аналізується виконання поставленого завдання, а також причини його невиконання [3, с.30].

Управлінський облік на підприємстві дає можливість отримати інформацію про рух необоротних активів, виробничих запасів, надходження та витрачання грошових коштів, стан дебіторської заборгованості, витрати про виробництво та доходи від усіх видів діяльності, обґрунтувати поточні та перспективні управлінські рішення, що приймаються при формуванні виробничої та комерційної політики підприємства. Для конкурентоспроможності продукції підприємство має займатися збором інформації про галузь, ринок, конкуренції та інші фактори. Система обліку включає збір, обробку, інтерпретацію, зберігання та передачу інформації з метою прийняття управлінських рішень.

На нашу думку, зважаючи на взаємовикористання різноманітних видів економічної інформації, на підприємствах необхідно визначити систему взаємозв'язку різних видів інформації. На її основі повинна бути побудована організаційно єдина система бухгалтерського обліку, яка, проте, методично

буде забезпечувати потреби як фінансового, так і управлінського обліку підприємств. Ця система повинна, з одного боку, забезпечувати необхідною інформацією управлінські ланки усіх рівнів підприємства, а з іншого, - у ній повинні міститися дані для зовнішніх користувачів.

В сучасних умовах господарювання підприємствам надається право самостійно розробляти власні виробничі програми, плани виробничого і соціального розвитку, визначати стратегії цінової політики.

За даними дослідження, прогнозування широко використовується на попередніх стадіях розробки планів і програм як інструмент наукового передбачення, варіантного аналізу, отримання додаткової інформації для прийняття рішень. Прогнозування – це науково обґрунтоване судження про можливий стан і альтернативні шляхи розвитку об'єкта в майбутньому.

В процесі прогнозування на підприємстві визначається концепція, шляхи її вирішення та основні завдання, які мають бути досягнені. Прогнозування дозволяє передбачити стан підприємства в перспективі, допомагає виявити існуючі проблеми і базується на аналізі господарської діяльності підприємства про попередній і теперішній стан. Для прогнозування використовуються облікові дані, зокрема, баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал.

Дослідження показали, що підприємства, які застосовують стратегічне планування, мають високі темпи росту. Такі показники, як прибуток на інвестований капітал, доходи на акції і зростання доходів у розрахунку на одну акцію вище, ніж на підприємствах, що не застосовують стратегічне планування. Суть сучасного стратегічного менеджменту полягає в орієнтації розробленого плану на ринкові потреби й врахування ринку як головного фактора зовнішнього середовища, від якого залежить майбутнє підприємства.

Планування – це, по-перше, одна із функцій управлінського обліку, яка полягає в розробці і практичному здійсненні планів, що визначають майбутній стан економічної системи, шляхів, способів і засобів його досягнення; по-друге, складова частина управління економічною системою і вирішення перспективних і поточних завдань розвитку економіки; по-третє, функція управління, через яку визначається і забезпечується цілеспрямований розвиток об'єкта управління, використанням економічних, правових і адміністративних цілей [2].

Для зіставлення планових і фактичних даних про розвиток підприємства, отримання можливості проведення економічного аналізу діяльності підприємства повинна дотримуватись методологічна система задля формування показників на стадіях планування і обліку.

Проте, як показало дослідження, існують протиріччя між методиками, що застосовуються при плануванні і веденні обліку фактів господарської діяльності підприємства. Вони зумовлені тим, що часто показники плану й

обліку формуються під впливом різних груп факторів.

В основі планування обсягу продажів знаходиться співвідношення попиту і пропозиції, які оцінюються суб'єктивно, так званим експертним шляхом. Облік неупереджено фіксує об'єктивну реальність. Порівнювати в цьому випадку показники планових продажів з фактичними не коректно, оскільки останні формувались в інших умовах.

Також в основі планування лежить аналіз минулої фінансової та нефінансової інформації. Фінансова інформація, необхідна для планування, збирається та фіксується в системі бухгалтерського обліку. Для узагальнення планової інформації використовуються форми бухгалтерської звітності – балансу, звіту про прибутки та збитки і про рух грошових коштів.

Характер планування на підприємстві залежить від асортименту готової продукції, особливостей організаційної структури, зв'язками з ринком, обсягом господарської діяльності. У зв'язку з цим визначається залежність виробничої програми від ситуації на ринку при короткотерміновій господарській діяльності підприємства, в межах щорічного плану.

Початковим етапом планування господарської діяльності підприємства є план реалізації готової продукції, який складається з врахуванням умов виробництва (наявність виробничих потужностей, виробничих запасів, забезпеченості підприємства робочою силою тощо) на основі вивчення еластичності попиту, очікуваних змін і коливань у використанні виробничих потужностей.

Виробничу програму підприємства орієнтують на план реалізації, беручи до уваги сезонні коливання попиту та викликані ними зміни запасів матеріалів і готової продукції. Ця програма є підставою для складання планів витрат і доходів. До витрат включають витрати матеріалів, основну заробітну плату, витрати, пов'язані із змінами запасів матеріалів і готової продукції. Плани витрат і доходів погоджуються між собою за допомогою плану фінансових результатів. На їх основі розробляють плани матеріально-технічного постачання, плани праці та заробітної плати. Якщо у підприємства виникає необхідність у реконструкції або розширенні виробництва, то складається план інвестицій.

Плани матеріально-технічного і фінансового комплексів тісно пов'язані між собою. Фінансові плани – грошових надходжень і грошових виплат – наслідок планів реалізації і постачання; а виконання плану грошових надходжень гарантує реалізацію плану постачання. На основі планів грошових надходжень і виплат формується план ліквідності (тобто план грошової наявності і платоспроможності), останній в свою чергу впливає на формування плану проведення платежів і кредитного плану.

Отже, облік покликаний забезпечувати управління інформацією про хід виконання планових завдань. За допомогою обліку здійснюється "зворотній" зв'язок в управлінні підприємством. Використовуючи планові і облікові дані,

аналітична функція дає кількісну і якісну характеристику фінансового стану підприємства, відображає ступінь відповідності реального стану підприємства встановленим плановим критеріям. На основі аналітичної інформації здійснюється обґрунтування управлінських рішень, які приймаються для регулювання підприємницької діяльності, вносяться корективи в планові завдання, розробляються і втілюються в життя заходи, спрямовані на усунення негативних змін у розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №27.
2. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №13.
3. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця: 2-е вид., перероб. і доп.-Житомир:ПП "Рута", 2002. – 480 с.
4. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: ТОВ "Автоінтерсервіс", 1996. – 544с.